

**Erasmi a Chokier Tractatus iurisdictionis ordinariae in
exemptos, illorumque exemptione ab ordinaria
iurisdictione**

in duos tomos distinct.

I. Scholia in Constitutionem Concilii Lateranensis. II. Conservatorias
Ecclesiasticas quaest. 130. III. Conservatorum Laicorum materiam,
Tribunali viginti duûm virum Leod. adoptatam comprehendens

**Chokier, Érasme de
Coloniae Agr., 1684**

§. Decimus Tertius. Summarium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61908](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61908)

96
In Const. Conc. Later. Exempt. à Jurisd. Ord. Moderant.
rat nolle jurisdictionem ordinariorum in exemptos impedire alijs quibusdam in
casibus de jure eis competentibus, de quibus ego sigillatim alio in loco de jurisd.
ord. in exempt. libr. 2. quest. 45.

§. DVODECIMVS.

SUMMARIUM.

1. Pontifex potest huic constitutioni derogare.

(177) **E**xemptiones autem de cetero absque rationabili causa
& quorum interest minime citatis pro tempore concessas
nullius roboris, & momenti esse decernimus

SCHOLIA.

(177) **E**xemptiones autem. De hujus constitutionis clausula, breuiter scripsimus
in dicto nostro tractatu, ut non sit necesse eadem hic tædiota tuperfluitate
repetere lib. 1. quest. 12. Solet tamen ut & potest Pontifex ordinatis non ci-
tatis exemptiones concedere, uti testatur Emanuel Roderiques Tract. de Regulari-
bus. Nec mirum quia Exemptionibus adjicit pragnantes illas clausulas non ob-
stantiarum de quibus ego inferius.

§. DECIMVS TERTIVS.

SUMMARIUM.

- 1. Reipublica interest cito lites finire.
- 2. Causa etimologia.
- 3. In causis beneficiorum reservatorum ordinaris non est iudex.
- 4. Fructus redditus proventus obventiones quid sint.
- 5. Exempti non possunt in prima instantia evocari.
- 6. Bulla explicatoria Conc. Trid. quo ad primam instantiam.
- 7. Beneficialis causa que dicatur & ad quem in ea appelletur.
- 8. Ab interlocutorijs non licet appellare.
- 9. Bulla de non appellando ab interlocutorijs nec ubi agitur de Morum correptione

- Alone cum clausula irritante appellati-
ones & inhibitiones.
10. Bulla ad Episcopos Leodien. in prima
instantia & varijs in casibus non appel-
landi ab eorum sententijs cum clausula
irritante.
11. Potentia unde sit metienda.
12. Ecclesia an respectu laici censenda sit
patens.
13. Quid si uterque equalis sit potentia.
14. Exceptio potentia an proponenda an-

- te licet contestatam.
15. Per horrescentia iuramentum an suffi-
ciat.
16. Frivola recusationes iurisdictionem non
suspendunt.
17. Appellatio & recusatio simboli-
sant.
18. Clausula irritans inficit appellationes
inhibitiones & quoscumque actus.
19. Quid si pars de prohibita appellatione
non excipiat.

(178) **E**T cum Ecclesiasticus ordo confundatur si sua unicuique
jurisdictio non servetur ordinario iurisdictione (quā-
tum cum Deo possumus) favere ac litibus celerius finem imponi
& litigandum immoderatis sumptibus ac impensis parci satagen-
tes. (179) Statuimus & ordinamus quod singulæ causæ (180)
tam spirituales (181) quam civiles & mixtæ forum Ecclesiasticum
quomodolibet concernentes (182) & beneficiales (dummodo be-
neficia ipsa generaliter reservata non fuerint (183) & ipsorum sin-
gulorum beneficiorum fructus redditus & proventus 24. ducatorum
auri de camera secundum communem estimationem valorum
curiam & in partibus eorum ordinari s. locorum cognosci & (187)
terminari ita quod nulli ante diffinitivam sententiam liceat ap-
pellare nec appellatio (si fuerit amissa) ullatenus admitti nisi ab in-
terlocutoria quæ vim habeat diffinitivæ vel à gravamine minime
concernente negotium principale quod per appellationem à diffi-
nitiva sententia reparari non possit. (186) Nisi alter colligantium
adversarij sui potentiam merito perhorrescens (187) seu alia pro-
babili & honesta causa aliter quam per proprium iuramentum sal-
tem semiplenæ probata coram ordinaria non auderet litigare (188)
Eo enim casu causæ ipse appellationum in dicta curia etiam in pri-
ma instantia committi & cognosci & terminari possunt (189) alio-
quin

quin appellationes & illarum etiam aliarum causarum huiusmodi commissiones in posterum & quicquid inde secutum fuerit nullius sint roboris & momenti.

SCHOLIA.

(179) **E**T cum Ecclesiasticus ordo confundatur si sua unicuique iurisdictioni non observetur ordinariorum iurisdictioni favere ac litibus celerem finem imponi & litigantium immoderatis sumptibus parci sat agentes. Pontifex assumit verba Gregorij Papæ, in c. pervenit. 2. quæst. 1. insinuatque iurisdictionem ordinariorum esse favorabilem id quod ego alio in loco ostendi. lib. 1. quæst. 3. de iurisd. or. in exempt. cui deo Pontifices qui sunt canones animati. lib. 1. quæst. 9. quæst. 2. iure se favere profitentur. Præterea Pontifex Reipublicæ ostendit interesse quanto citius finem litibus imponi. l. quidam existimaverunt ff. si. cert. pet. quæ alioquin magno partium dispendio solent protrahi & fieri immortales uti conqueritur Marcellus ad Gorgilianum.

Libus decimæ numerantem frigora brumæ.

Conterat una tribus Gorgiliane foris,

Ach miser & gemens viginti litigat annis.

Quisquam cui vicini Gorgiliane licet.

Notum ad adagium Bunas iudex est ortum ab Buna Atheniensis iudiciorum praestimatorum quo Erasmus in Chiliadibus. Ideoque summi semper Pontificibus curæ ut litigantium technis atque dispendijs obviarent. Clem. dispendiosam de iudicijs. ne litigantes post litem diuturnam Cadmeam victoriam reportent. iuxta Budeum in forensibus, & Erasmus in Chiliadibus.

(179) **S**tatuimus singula causa. Causæ ethimologiam Cardinalis Clem. 1. §. ab olim de sepulturis. Maranta de ord. iud. par. 5. num. 67. derivant à chaos materia rerum omnium confusa & in formam nec improprie si confusionem & infortitatem plerumque causarum spectemus malitia vel etiam incitiam apalestrorum qui eas architectantur ut certe in eorum dijudicatione non raro Thelei filio necesse sit. Quid porro differentia sit inter iudicium, litem, causam, instantiam, controversiam videri poterit apud Nob. Marantam d. par. 5. num. 1. & seqq. & nu. 68. Utitur porro textus dictione singulari ut nullam excludat. Clem. ne in agro §. sane ubi Card. de statu Monach.

(180) **T**am spirituales. Spirituales causæ dicuntur in quibus disceptatur de aliqua re spirituali vel spiritualitati annexa quales sunt decimales, Matrimoniales præbendales, administrationis Ecclesiasticæ, rerum Ecclesiasticarum Iuris patro-

patronatus, & cetera quas Clem. V. distinctionis recenser, Clem. dispendiosam de iudic. Marant. de ord. iud. part. 4. dist. 13. Suntque causae spirituales duplicis speciei scilicet civiles & criminales. Marant. ibid. num. 2. & 5.

(181) *Quam civiles & mixtae forae Ecclesiasticae quomodolibet concernent.* Pontifex hac sua constitutione comprehendit omnis generis ac speciei causas forae Ecclesiasticae quas late describit Maranta de ord. iud. part. 4. quest. undecima. qui enim omne dicit nihil excludit. Praesens loco à generalitate. & dictio quomodolibet tantae est aemulatio ut omnes casus comprehendat August. Bero famul. quest. 66. num. 2. Paris. § 8. num. 10. part. 1.

(182) *Dummodo beneficia ipsa generaliter reservata non fuerint.* Sicuti personae per exemptionem liberantur à iurisdictione ordinarij ita per reservationem beneficiorum ejusmodi beneficia eximuntur in collatione ordinarij, qua de re videtur. Simon. Bertr. Aeneas de Falconibus, Petrus Andreas Gommaris, Fredericus de Senis, Petrus de Vbaldis qui speciales tractatus Reservationum in lucem olim emisserunt. Itaque sicuti ordinarius in causa exemptionis iudex esse non potest eodem in tractatu explicavi. lib. 2. quest. 13. Ita neque in causis hujusmodi beneficiorum reservatorum propter affectionis illud interesse quo ordinarius non potest non dolore beneficiorum reservatorum collationes sibi esse exemptas d. q. 13. idque nisi rescripto speciali ejusmodi causae ordinario committantur.

(183) *Et ipsorum singulorum beneficiorum fructus redditus & proventus 24. ducatorum auri de camera secundum communem estimationem valorem annum non excedant.* Quid nomine fructuum reddituum & proventuum obventionum emolumentorum comprehenditur late ostendit Petrus alexa Moneta. d. distributio quibus quotidianis par. 1. quest. 6. num. 9. & quest. 7. & 8. concludens etiam, in valore seu estimatione beneficiorum facienda non venire distributiones quotidianas. d. quest. 8. per tot. nec earum habendum esse rationem. Quod tamen restringit Felinus cap. ad aures num. 15. de rescriptis & Ancharanus Clem. 1. quest. 5. de prebend. nisi ejusmodi distributiones quae plerumque incertae sunt. Moneta d. q. 8. num. 6. reduci possunt ad aliquam certam & praecisam summam quod tamen Moneta d. q. 8. num. 2. non sequitur fieri enim non potest ut reduci possint ad praecisam certitudinem quia beneficiatus absque etiam sua culpa imo iusta ex causa distributionibus frustratur ut puta studiorum aut domesticorum negotiorum causa abiens. Monet. d. q. 8. num. 6. Junctaque est aptitudinem acquisitionis non augere pretium aut valorem rei nec reddere quempiam locupletiores. l. naturalem §. 1. ff. de acq. rer. dom. l. praetia ff. ad l. fal. cap. si postquam de preb. in 6. Monet. d. q. 8. num. 7.

(184) *In prima instantia extra Rom. curiam & in partibus coram ordinarijs locorum*

eorum cognosci & terminari. Itaque licet exempti immediatè subiecti sint summo Pontifici. ca. autoritate de privileg. in 6. Choppinus de sacra politia lib. 2. tit. 4. num. 6. fol. 231. ac legato ejus à latere. cap. ff. Abbatem de elect. in 6. Glossenariis in prac. sanct. tit. de causis verb. subiecto. Non tamen poterunt in prima instantia evocari ad Romanam Curiam & ita pactis inter Rom. Pontificem Reges Franciæ Hispaniæ Belgicæ Principes testatum reliquit Choppinus d. tit. 4. num. 8. fol. 233. proinde si contingat eos evocari habebunt ius revocandi domum ad patres provinciale sive iudices quos ex privilegio sortiuntur. Quippe quod Ecclenasticæ causæ alibi quam in patrijs litigatorum finibus à Pontifice ratione privilegiorum committi non soleant uti Guichardinus in sua historia refert. Si autem quippiam contra hanc libertatem fiat licebit eis quorum intererit quærule libello supplicare Pontifici. Imo etiam officium conservatoris privilegiorum implorare. Chap. d. loco. Estque id à Concilij Trid. dispositione non alienum. Sess. 24. cap. 20. de Reform. Sunt autem eiusmodi Trident. Concilij verba.

Causæ omnes ad forum Ecclesiasticum quomodolibet pertinentes etiam si beneficiales sint, in prima instantia coram ordinarijs locorum cognoscantur exceptis his quæ juxta canonicas sanctiones apud Sedem prædictam sunt tractandi vel quæ ex urgenti rationabilive causa indicaverit summus Pontifex Romanus per speciale rescriptum signaturæ suæ ejus manu propria subscribendum committere aut avocare.

Ad ejus quidem Concilij Tridentini elucidationem extat Bulla Gregorij XIII. Pontificis tenoris sequentis.

GREGORIUS XIII.

- 6 Ad Romani Pontificis providentiam circumspectam pertinere dignoscitur dubia super factorum Conciliorum decretis pro tempore insurgentia sic suæ declarationis oraculo dilucidare & interpretari ut exinde litium dispendia inter fideles quoslibet valeant, multoties Romanus Pontifex ut provisiones & gratiæ per eum de beneficijs pro tempore vacantibus actus & Sedis Apostolicæ dispositioni vel ordinationi reservandis in favorem diversarum personarum sibi gratarum & acceptarum factæ executioni debita demandentur & ne dum litteræ Apostolicæ sub plumbo desuper expediuntur beneficia ipsa ab aliquibus indebite occupentur aut aliqua in spiritualibus & temporalibus detrimenta sustineant nonnunquam corporalem possessionem ipsorum beneficiorum & illis annexorum juriurumque & pertinentiarum quomodocumque Sedis & cameræ Apostolicarum nominibus apprehendi ac omnes & quoscumque fructus redditus & proventus beneficiorum & annexorum eorundem percipi exigi eosque integris personis prædictis postquam ipsas litteras sub plumbo expeditas haberent una cum dicta possessione confirmare quandoque vero dum litteræ sub plumbo hujus-

hujusmodi expeditæ existunt ut jus suum unicuique illorum conservetur & temerariorum audacia debita castigatione compescatur ac ipsæ literæ Apostolicæ facilius debita executioni ut par est demeretur proviso de beneficijs in corporalem realem & actuaalem possessionem beneficiorum & annexorum jurium & pertinentiarum prædictarum induci & inductos in ea manentem à notis quibuslibet intrusis detentoribus at eisdem aliisque fieri & exequi per diversas suas in forma brevis & sub annulo piscatoris confectas litteras mandet & percipiat eorum simili modo & forma tunc per scriptis dilecto filio causarum curiæ camerarum Apostolicæ generali auditori seu alijs executoribus desuper deputatis quibus omnino parendum esse nihilominus nonnulli beneficijs prædictis inhiantes ac gratias prædictas illudere eorumque intrusiones & detensiones improba tueri & processus per eosdem executores desuper habitos & formatos ac inde secuta quocumque nulla & in valida nulliusque roboris vel momenti esse neque attendi debere contendunt sub prætextu quod in decreto sacri Concilij Tridentin. Sessione 24. cap. 20. de Reformatione dispositum fuerit quod causæ omnes ad forum Ecclesiasticum quomodolibet pertinentes etiam si beneficiales sint in prima instantia coram ordinarijs locorum duntaxat cognoscantur exceptis his quæ juxta canonicas sanctiones apud Sedem prædictam sunt tractandæ vel quas ex urgenti rationabile causa indicaverit summus Pontifex Romanus per speciale rescriptum signaturæ eius manu propria subscribendum committere aut avocare verum cum decreto hujusmodi Concilij concessione prædictarum litterarum in forma brevis & illarum executionem nihil efficiat neque per illos causa vel instantia introducat sed more executive procedi mandet litteræ quoque in forma brevis annulo piscatoris monitæ non minoris sint efficacitæ & autoritatis quam rescripta signaturæ Roman. Pontif. ejus manu propria subscripta nos in his nostræ debite declarationis cautelam adhibentes ac provisorum prædictorum jus adversus dubia & cavillationes hujusmodi æquitatè & instantia suadentibus perseverare volentes nec non prædictarum & quarumcumque litterarum in forma brevis super capienda possessione nomine cameræ hujusmodi aut in favorem litterarum sub plumbo expeditarum tam à prædecessoribus nostris quam nobis à dicta Sede hæcenus concessarum tenoris ac litis & causæ si quæ desuper executæ sint statum & merita nominatè & cognomina judicium executorum & colligantium presentibus pro sufficienter expressis habentes motu proprio non ad ipsorum provisorum aut aliorum nobis pro eis super hoc oblatæ petitionis instantiam sed ex certa scientia ac de mera nostra deliberatione decernimus & declaramus per concessionem litterarum in forma brevis sub

annulo pilcatoris super capienda possessione quorumcumque beneficiorum dispositioni Apostolicæ reservatorum seu affectorum, Sedis & cameræ Apostolicorum nominibus apprehendenda & ejusdem possessionis in favorem provisionum hujusmodi habuerunt expeditas, relaxatione nec non adstantia ipsi provisionis literas desuper sub plombo expeditas habentibus præstantia & illorum in ibi expressorum executione facienda, qua mandata executiva sunt & summariam duntaxat causarum propter illæ emanarunt cognitionem requirunt decretis Concilij hujusmodi non contravenire nihilque præjudicij illis inferri vel eorum formam in aliquo violari neque iudicij aut censei vel executionem litterarum earundem propterea in aliquo suspendendi sive remorari aut facultatem litterarum executores ipsos & ab eis deputatos sub executoris facultate sibi per easdem litteras ut præfectum concessas uti frui gaudere & contra illis non parentes & declarationem incurtus pœnarum & censurarum in eisdem litteris in forma brevis contentarum ac invocatione brachij singularis procedere alia omnia & singula in eisdem litteris contenta (illarum tamen forma servata) facere & libere & licite potuisse & posse nec non processus, desuper habitos & formulas habendosque & formandos ac inde secuta & sequenda quæcumque firma valida & efficacia fuisse & esse & fore suosque integros & plenarios effectus sortiri debere in omnibus & per omnia Præsentes quoque litteras de surreptionis & obreptionis vitio aut intentionis nostræ vel quoquam alio defectu notarij impugnati vel invalidari nullatenus.

Liquet itaque ex dicti Concilij Trid. dispositione, *sess. 24. cap. 10. de Reformat.* causas beneficiales indistincte in prima instantia agitari debere coram ordinario dictio enim Et, in hoc Textu sumitur expositive uti alio in loco ostendi *Schol. 190.*

Sed quæstio est an à lata per ordinarium sententia liceat appellare ad Nuntium Apostolicum neutiqam à facultatibus cum Nuntiorum Apostolicorum excipiuntur causæ beneficiales. *Gonsales de mensib. & altern. Episcop. §. 2. in proe. nu. 59.* utpote quod ejusmodi causæ censeantur Rorales atque curiales. *Gonsal. ibid. Marches. de commiss. part. 2. cap. 3. de Com. app. num. 2 & 8. Rot. dec. 36. num. 2. de appell. in novis.* Itaque inspicenda facultates Nuntiorum à quibus hæc quæstio pendit, *ca. porro ca. recipimus de privileg. l. diligenter ff. mand. quarum exhibitionem expeditatum in exordio causæ ut iurisdictioni fundari possit postulare atque diligenter examinare. Rot. divers. dec. 73. part. 3. lib. 3.* Rursus quæstio est quando dicitur causæ beneficialis. Respondeo. Quando agitur de collatione jam facta vel facienda & sic de titulo in re vel ad rem tam in petitorio quam in possessione. *glo. Clem. dispendiosam verb. beneficij de iudicij ubi Card. num. 12. Gonsal. d. loco num. 65.*

Non

Non tamen censetur causa beneficialis si ex parte unius agatur de collatione beneficii obtinenda & ex parte alterius præteratur non esse locum collationi sed quod debeat fieri suppressio & ponere Nuntius de simili casu cognoscere potest. *Gosial. ibid. num. 66.* Similiter si agatur de unione perpetua quamvis secus de unione temporali. *Cassad. de. 3. num. 1. & 3. de iudicij.* alios casus in quibus causæ censeantur debeat aut non censeantur beneficiis vide apud glossographum. *d. Clem. i. ubi Card. 13. & seqq. puteus dec. 66. dec. 496 lib. 2. Rot. divers. decis. 765. libr. 3 part. 3.* An autem distincte ab ordinarijs procedentibus tanquam S. Sedis delegatis appellare debeat ad S. Sedem. Respondeo. Quando ordinarij procedunt auctoritate Concilii uti Apostolicæ Sedis delegati in causis quæ sub eorum iurisdictione ordinaria non comprehenduntur ab eis debeat ad Sedem Apostolicam appellari. At quando Concilium iurisdictionem delegatam cumulat cum ordinaria licet ad Metropolitanum appellare. *Ioannes de Gallemat. in libro declarationum Concilij Trid. sess. 14. ca. 4. fol. 72* qua de re videantur quæ paulo fufius alio in scripto notavi. *de iurisd. ord. in exempt. li. 2. quest. 14.*

(185) *Ita quod nulli liceat ante diffinitivam sententiam appellare nisi ab interlocutoria que vim habeat diffinitivam vel à gravamine quod per appellationem à diffinitiva reparari non possit.* Id ipsum renovavit ac constituit Pius Quartus Pontifex cum clausula irritante inhibitionum procedentium à iudicibus delegatis appellationem ab eisdem diffinitivam interpositam. Quæ de re videbimus infra *Scholio 187.* extractæque eius Bulla edita anno 1565. pridie Nonas Septembris apud Petrum Martini in septimo decretalium constitutionum summorum Pontificum *lib. 2. tit. 9. de appellat. cap. 6.* id quod etiam conforme est non modo Concil. Trident. *Sess. 24. cap. 2. de Refor. Sed & constitutioni Caroli V. Imperatoris editæ anno 1545. Wormatiz in hæc verba.*

Interdictum vero de non appellando à sententijs interlocutorijs interpretandum duximus ut procedat generaliter in omnibus illis interlocutorijs inter subditos patriæ Leod. latique vim diffinitivæ principalis non habent negotii quemadmodum sunt interlocutoria competentis iudicis pronuntiationes causarum ad iustitiam secularium remissionis & similes nihil circa negotium principale diffinientes in talibus enim pœnali edicto & ordinationi nostræ pœnisque in contravertores locum esse volumus & declaramus.

Tenor porro dictæ Bullæ Pii IV. talis est.

PIUS PAPA QUARTUS.

Episcope Archiepiscopis primatibus & Patriarchis residentibus ultra Privilegia & indulgentias per quoscumque Romanos Pontifices prædecessores nostros ac Sedem Apostolicam & generalia concilia in cancellariæ Apostolice

stolica regulas concessa quæ in suo robore permanere volumus tanquam à S. Sede de delegatis in quibuscumque civilibus criminalibus vel mixtis causis contra quoscumque clericos seculares regulares ac etiam extra eorum monasteria seu regularia loca degentes regulares quomodolibet exemptos auctoritate nostra procedere & causas ipsas cognoscere sineque debito terminare ac quicquid terminaverunt exequi & observari facere ipsique exemptos pro tempore & delinquentes juxta eorum excessus & delicta punire corrigere & omnem jurisdictionem in eos exercere omniaque alia & singula in præmissis & circa quomodolibet necessaria & opportuna quæ nosmet facere exercere & exequi possemus in omnibus & per omnia facere exercere & exequi libere & licite valeant plenam & liberam licentiam ac facultatem auctoritate & tenore prædictis concedimus & decretisante diffinitivam sententiam vel vim diffinitivam habentem & ubi agitur de morum correctione nullatenus etiam ad nos & Sedem Apostolicam appellari posse & nihilominus per appellationes quascunque contra præsentium tenorem quomodolibet interpositas minime causas devotui aut etiam per qualvis inhibitiones etiam cum quibusvis censuris pœnis eis à quibusvis iudicibus ordinariis vel delegatis forsitan faciendas illarum ulteriorem cognitionem & expeditionem & ubi de morum correctione agitur etiam legitimam executionem minime impedire aut censuris & pœnis hujusmodi ligari aut irritari censere. Datum Romæ pridie nonas Septembris 1560.

Est & insignis constitutio ejusdem Pij Quarti Pontificis ad Episcopos Leodienses quibus concedit eis eorumve officialibus privilegium primæ instantiæ cum clausula irritante quatumcumque avocationum inhibitionum appellationum à quibuscumque sententiis ante diffinitivam non habentibus vim diffinitivam nec non à declaratione frivolarum appellationum seu exceptionum Revocationibus inhibitionum Remissionibus ad justitiam secularem insuper declarat commissiones Legatorum in præjudicium hujus constitutionis esse nullas licetque non obstantibus inhibitionibus sine periculo attentatorum ad ulteriora præcedere. Quod notatu dignum est pro acceleratione causarum ac effugio attentatorum quæ plerumque negotium principale solent remorari, uti bene advertit Lancelottus *de attentatis part. 2. cap. 20. limit. 2.* Tenor porro dictæ constitutionis est talis.

PIUS PAPA QUARTUS.

Venerabilis Frater salutem & Apostolicam benedictionem: Pro salutis gregis tui directioni & Apostolicam benedictionem: Pro salutis gregis tui directioni & officio justitiæ sine qua religio nusquam colitur nos decet ea tibi familiariter concedere per quæ subditi tui ab indebitis vexationibus ea qua potest industria præserventur & illi qui à rectitudinis semita ex

ta exorbitant ad sua officia debite compellantur : Cum itaque (sicut nuper nobis exponi fecisti) valde difficile atque dispendiosum reddatur subditis prædictis pro quibuscumque causis ad Romanam curiam accedere seu extra tuas Civitates & dioccesim ad iudicium evocari ac frequenter in causis Ecclesiasticis & prophanis coram te seu vicariis illorumve commissariis aut alijs iudicibus tuis tuarumque civitatis & diocesis pro tempore motis multi de iuribus suis diffidentes passim & promiscue colligantes suos ad Romanam curiam seu loci Metropolitanam aut alium vel alios iudices & à dicta diocesi longinquos antequam aliqua sententia per te vel eos feratur per modum appellationis à præsentia denegata iustitia seu gravaminibus aut alijs diversimode confectis causis trahere conentur ut illos itineris sumptuum ac molestiæ diuturnitatis perasos ad vexationis, pecunia redimendum aut iura sua indefensa relinquendum impellant ; quidam etiam instans contra se iudicium callidæ effugere nirentes frivolas appellationes huiusmodi aut fori exceptiones coram te aut tuis vicariis interponant literas inhibitorias ad hoc duntaxat extorquendo ut huiusmodi appellationibus aut exceptionibus per te aut ipsos vicarios frivolis declaratis & propterea inhibitoriis huiusmodi per vos revocatis ac eiusdem appellationibus seu exemptionibus ad iudices suos remissis ipsi etiam à declarationibus & remissionibus huiusmodi tanquam iniussis appellare causasque desuper ad alias provincias & ipsam curiam transferri procurent : multi præterea iniquitatis filii dictarum civitatis & diocesis habitum & tonsuram clericales negligentes ad illicita passim prosiliant in malitia exultantes quod si de crimine quopiam coram te aut iudicibus tuis prædictis acculerent vel in eo deprehendantur seu convincantur statim provocaciones à præsentis gravaminibus aut alijs subterfugijs tuam & iudicum tuorum iurisdictionem & censuram minimo negotio effugere possint unde iurisdicctio ipsa in dies confunditur & contemptibilior redditur in gravissimam status ac clerici & populi tui læsionem nos præmissis malis atque incommodis ea quæ possumus providentia occurrere ac simul pauperes litigantes prædictos ab huiusmodi indebitis distractionibus & dispendiis eximere volentes tuis in hac parte supplicationibus inclinati auctoritate Apostolica tenore præsentium perpetuo statuimus & ordinamus ac tibi nec non clero ac populo civitatis & diocesis Leodiens. concedimus quod posthac ad nostrum & Sedis Apostolicæ beneplacitum omnes & singulæ causæ Ecclesiasticæ & prophanæ civiles criminales reales personales & mixtæ cuiuscumque qualitatis & naturæ ac inter quoscumque dictarum civitatis & diocesis coram te vel tuis vicariis iudicibus officialibus illorumve commissariis in prima instantia introductæ ibidem omnino cognosci & terminari debeant & exinde eadem instantia dubitante minimè etiam ad Romanam curiam evocari possint ibidem cognosci & termini-

terminari debeant nullique occasione seu prætextu denegatæ iustitiæ vel gravaminis aut quacumque alia causa præterquam ab interlocutoria vim diffinitivam habente ante diffinitivam sententiam per vos ferendam nec à declaratione frivolorum appellationum seu exceptionum & revocatione inhibitionum ac remissione vel alio quopiam decreto per quemcumque vestrum interpositio licet appellare nec appellationes huiusmodi si fuerint emissa admitti debeant; neque quisquam etiam noster aut successorum nostrorum Romanorum Pontificum familiaris continuus commensalis aut Apostolicæ Sedis notarius accollitus capellanus, causarum palatii Apostolici auditor litterarum Apostolicarum abbreviator vel scriptor seu alius officialis vel in Romana curia residens etiam prætertu literarium Fac. Rec. Eugenij Papæ quartæ in favorem curialium edictarum aut cuiuscumque alterius privilegij realis vel personalis aliquem in eadem primam instantia causa coram te aut tuis officialibus ut præfertur introducta seu ante primam diffinitivam sententiam ad curiam etiam si alias causa ipsa de sua natura aut juris necessitate tractanda & finienda esset vel metropolitanos prædictos seu alibi extra dictas civitates vel dioceses ad iudicium evocari possit & nihilominus appellationibus inhibitionibus seu quibuscumque aliis impedimentis vobis interpositis non obstantibus tu aut præfules Vicarii officiales aut iudices tui prædicti in huiusmodi causis sine vitio attentatorum ad ulteriora procedere eamque sine debito terminare ac quicquid superinde iudicaveritis executioni demandare libere & licite valeatis in omnibus & per omnia perinde ac si appellationes exceptiones provocaciones inhibitiones & alia præmissa nullatenus emanassent quodque prætextu huiusmodi denegatæ iustitiæ vel gravaminis ante sententiam diffinitivam vel diffinitivæ vim habentem ad alium quum te ad quem cum tuo consilio pertineat declarare an appellationes huiusmodi rejiciendæ vel admittendæ sint recursus haberi nequeat nullaque causæ appellationum à sententiis interlocutoriis vim diffinitivæ non habentibus nec non declarationibus revocationibus inhibitionibus remissionibus & decretis vestris huiusmodi devolvantur aut per nos seu legatos nostros committantur nec commisse valeant nisi in illarum commissionibus quod à diffinitiva vel quæ vim diffinitivæ habeat interlocutoria sententia appellatio interpositiva fuerit exprimitur decernentes appellationes commissiones inhibitiones processus sententias decreta & alia acta nec non quicquid secus contra præmissa per quoscumque tam metropolitica quam Apostolica autoritate surgentes scienter vel ignoranter fieri vel attentari conrigerit irrita & inania nulliusque roboris vel momenti fore ac appellantes & evocantes præfatos nec non appellationes à sententiis interlocutoriis aut denegata iustitia seu gravaminibus huiusmodi alteri quam ut præscribitur suo vel alterius nomine prosequentes ad expensas damnas

& interesse per eos propterea debita condemnari debere non obstantibus præmissis ac constitutionibus & ordinationibus Apostolicis necnon privilegiis indultis exemptionibus conservatoris & literis Apostolicis quibusvis personis Ecclesiis sub quibuscumque tenoribus & formis ac cum quibusvis clausulis & decretis in contrarium quomodolibet concessis confirmatis & innovatis quibus omnibus etiam sufficienti illorum derogatione de illis eorumque totis tenoribus specialis specifica individua & expressa ac de verbo ad verbum (non autem per clausulas generales idem importantes) mentio seu quavis alia expressio habenda aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret tenores huiusmodi ac si de verbo ad verbum nihil pariter omisso & forma in illis tradita observata inserta forent præsentibus pro sufficienter expressis habentes; illis alias in suo robore permanentibus hac vice duntaxat specialiter & expresse derogamus: contrariis quibuscumque aut si aliquibus communiter vel divisim à dicta Sede sit indultum quod interdicti suspendi vel excommunicari seu coram aliis quam iudicibus vel conservatoribus suis ad iudicium trahi non possint per litteras Apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die undecima Septembris M.D.LXI. Pontificatus nostri anno secundo. Sic signatum Ca. Glotierius: & in dorso erat scriptum venerabili Fratri Roberto Episcopo Leodiensi.

(136) Nisi alter colligantium adversarij suo potentiam merita perhorrescens. Potentia hæc metienda est ab opibus l. 1. ubi gloss. verb. potentiarum & Bald. num. 3. C. Ne liceat potentioribus d. l. 1. verb. viris clarissimis eruditione. Castr. d. l. 1. numer. 2. Duennas Reg. 122. num. 4. Gomes. ad reg. Cancell. de surrogandis quest. 7. & not. libr. 1. quest. 48. de iurisdic. ord. in exem. pr. Insuper varijs alijs ex figuris caularum quæ licet regula comprehendere una non possunt, eadem tamen ruina pendenda sunt. Quæstionis esse potest utrum Ecclesia respectu laici censeri debeat potentior? Lud. Romanus respondit non esse, nisi Ecclesia iurisdictionem aliquam vel potestatem habeat in laicum. Conf. 518. Innoc. & Host. cap. 2. de alienat. iudicij mut. causa facta Spec. de cess. act. §. sciendum vers. ex proxime dictis qua de re & ego qua. dam d. lib. 1. quest. 48. Quid si uterque litigator paris sit potentia: an alter poterit de alterius potentia excipere? Neutiquam Bald. d. l. 1. in fin. arg. l. sed & milites ff. de excus. tut. l. non solum §. de uno ff. de Ritu Nupt. An autem exceptio hæc proponi debeat ante litem contestatam ad instar declinatoriarum? videtur quod sic. l. ita de num. C. de procurat. Bald. d. l. 1. nisi tamen adversarii potentia post litem contestatam evenierit, qua de re ego fusius alio in tractatu. lib. 2. quest. 16. de iurisdic. ord. in exemptos.

(187) Seu alia probabili & honesta causa aliter quam per proprium iuramentum

108 In Constit. Concil. Later. Exempt. à Jurisd. Ordin. moderant.
tum saltem semiplena probata coram ordinario non audeat litigare. Antonia
hac in re est iuris civilis & canonici. Jure enim civili solo partis curamento quod
perhorrescentia vocant citra suspicionis causæ expressionem poterat iudex re-
cusari. gloss. l. apertissimi C. de iudicijs ubi Bald. & Salic. Minfang lib. 3. obs. 38. Mar-
cus Anton. Bayer. tract. de Viribus iuramenti numer. 86. vers. 2. Menoch de arb. iud.
casu 202. num. 36. Lancelott de attent. part. 2. cap. 5. num. 68. At vero iure canonico
cui conformis est hæc constitutio necesse est ut recusatio nitatur legitima causâ
quam non sufficit allegare sed necessario etiam est ut probatur Philipp. Franc.
cap. iudex num. 6. de officio deleg. in 6. Cavalcanus dec. 29. nu. 97. part. 2. Steph. Aufrer-
rius tract. de recusationibus num. 3. Quales autem eæ recusationum causæ sint in
magno numero recenset Aufrerrius d. loco & Lancelott. cap. 5. numer. 41. & seqq.
Quæ quidem si frivole sint aut præsumptio sic malitiæ reculantis potest iudex eas
15 spernere & recto tramite in iuris administratione procedere quia frivole re-
cusationes aut malitiöse iurisdictionem non suspendunt. Franc. d. cap. iudex numer.
6. & 7. Navar. cap. cum contingat 10. nullitate num. 10. de rescript. qui dicit ita fecerit
fuluisse. Salmantica Staphil. d. litteris iustitiæ §. si appellatus numer. 2. Angel.
16 si quidem, numer. 1. & 2. inst. de fidei commissarijs libert. Lancelott. d. cap. 5. num.
70. 31.

(188) Eo enim casu causa ipse appellationum in dicta curia etiam in prima in-
stantia committi cognosci & terminari poterunt. Ratio est. Quia appellatio &
17 recusatio simbolant. Marant. de ord. iud. part. 6. in decis. actu 2. Lancelott. de at-
tentatis part. 2. cap. 8. num. 69 & 70 & proinde sicut per viam appellationis causâ
ab inferiore transfertur ad superiorem ita & per viam recusationis. Mar. & Lancel.
iam citati. Equiparatorum enim eadem est ratio & iuris dispositio. Preses ius
ab aequiparatis.

(189) Alioquin appellationes & illarum & etiam aliarum causarum commis-
siones & quicquid inde secutum fuerit nullius sit roboris & momenti. Ecce claudunt
irritantem quæ inficit & irritat commissiones inhibitiones & processus appella-
tionum interpositarum ab interlocutoris non habentibus vim definitivæ vel
gravaminibus quæ per appellationem à definitiva reparari non possint. Fufe Ga-
brieli com. concl. lib. 6. tit. de clausulis, concl. 3. Itaque non obstantibus inhibiti-
18 onibus iudicium delegatorum in eiusmodi causis hæcbit citra periculum attenti-
tati ad ulterius procedere executionemque promovere. Tum quia inhibiti-
o quæ non est canonica extra rotam non ligat. Lancel. de attent. part. 2. cap. 20. lim. 1.
nu. 1. & 10. Cora dec. 204. Signanter cum inhibitiio emanavit contra constitutionem
Papalem uti hoc in casu. Corneus cons. 25. lib. 3. Lancel. d. lim. 1. num. 9. aut sine præ-
via causæ cognitione hoc est partis citatione. Lancel. ibid. num. 6. Tum quia inhi-
bitiio non ligat quando princeps vel Pontifex permittit quid fieri non obstante
in-

inhibitione Lancel. d. cap. 20. lim. 2. Tum quia inhibitio emanata vigore rescripti subreptitii non ligat Lancel. ibid. lim. v. 2. verbi gratia si enarretur appellatum esse à diffinitiva sententia vel diffinitivæ vim habente cum tamen sit ab interlocutoria cuius gravamen potest per diffinitivam reparari Commissio enim non potest dare iurisdictionem super eo quod non est. Egid. dec. 22 incip. secundum Ver. Nam commissio. In omnique rescripto ac inhibitione tacite inserta est & inserta clausula. Si preces veritate nitantur. Dec. conf. 33 num. 5 Paris. conf. 172. nu. 13. lib. 4. Tum denique quod constitutio hæc conciliaris habeat clausulam derogatorem. Fel. cap. nonnulli col. 4. in 1. regula de Rescriptis. Rota Ver. dec. 262. part. 1. Menoch. conf. 294. tom. 3. cui Pontifici derogare non censetur nisi cum specifica expresseione. cap. ex parte vestra de Capell. Monach. Cotta dec. 48. part. 1. longe magis rescripta inferiorum qui generalibus Ecclesie conciliis Pontificisque constitutionibus derogare non possunt. gloss. ca. cum dilectus verbi in etate de elect. Rebuff. de dispensat. ad plura num. 28. & 31. ca. quod super ca. cum inferior de maioritat. & ordinatione.

Sed quid si pars non opponat an non obstante hac clausula irritante appellatio processus sustinebitur? Respondeo. Sustineri Clausula enim irritans nullius est energie nisi parte opponente. Gonsales de mensib. & altern. Episcop. glo. 66. num. 52. & seqq. gloss. 56. num. 65 per Clem. 1. vers. Quia decretum de præb. Roman. conf. 330. appellatioque alioquin rejicienda sustinetur parte non opponente. Menoch. lib. 2. præf. 46 n. 2. Dec. l. 1. C. de bon. poss. secundum tabulas. Consensusque partium solet reddere licitum quod alioquin esset illicitum. Lancelot. de assensu cap. 12. limit. 42. num. 13. appellatioque ut sentiant nonnulli etiam non interdicta solet devolvi in vim consensus & taciturnitatis partium. Vantius de nullit. tit. de nullit. ex defectu iurisdictionis num. 75. & seqq. Abbas cap. Cum contingat. de officio deleg. Auton. Nicellus in concord. gloss. num. 27. Seu prorogationis eleg. Castr. l. 1. §. biduum nu. 6. ff. Quando appell. sit. Cui tamen theoria adversatur Rota dec. 11. num. 2. de appellatione in novu. Granat. ad Vestr. lib. 7. cap. 2. numer. 12. & cap. 7. numero 72.

§. DECIMVS QVARTVS.

SUMMARIUM.

1. Dictionis & energie multiplex.	ne non comprehenduntur.	
2. Conservatores seculares hac constitutio-	3. Excellentia canonici iuris.	4. Bac-